

Rapor - Yönetici özeti

2011 tarihli ve 189 sayılı Ev İşçileri Sözleşmesi'nin kabul edilmesinden bu yana, ev işçileri birçok ülkede yasal koruma elde etmiştir. Buna rağmen, çok sayıda ev işçisi için insana yakışır iş henüz gerçekleşmemiştir. Dünya genelinde en az 75,6 milyon insan özel hane içinde veya hanehalkı için bu zorunlu işi yerine getirmektedir. Her on ev işçisinden sekizi kayıt dışı istihdam edilmekte ve bu yüzden etkin işgücü ve sosyal korumadan yoksun kalmaktadır.

189 sayılı Sözleşme'nin kabul edilmesinden on yıl sonra, ev işçileri için insana yakışır işin ne ölçüde gerçekleştiğini değerlendirmenin zamanı gelmiştir. Ev işçileri dünyanın her yerinde hanehalklarına hizmet sağlamakta ancak yine de en kırılgan koşullarda çalışmaktadır. COVID-19 küresel salgını boyunca, ev işçileri genellikle ön sıralarda yer almış ve bulaşma riskine rağmen hanehalklarına doğrudan ve dolaylı bakım hizmetleri sunmaya devam etmiştir. 189 sayılı Sözleşme ev işçilerine yönelik korumaları genişletmeyi ve onların da insana yakışır işlere erişimini sağlamayı amaçlamıştır; küresel salgın boyunca bu işçilerin birçoğu iş ve gelir kaybı yaşamış ve onları bu kayıplara karşı korumak her zamankinden daha fazla gerekli olmuştur.

Bu Rapor, ev işçilerinin sayısına ilişkin küresel ve bölgesel olarak yeni tahminler sunmaktadır. Aynı zamanda, ev işçilerinin **yasal koruma kapsamından** (temel iş ve sosyal güvenlik kanunlarına dahil edilmeleri) ne ölçüde yararlanabildiklerine ilişkin bir ölçüm sağlamakta ve Sözleşme'nin kabul edilmesinden bu yana kaydedilen ilerlemeyi değerlendirmektedir. Raporunda ayrıca çalışma süresi, ücretler ve sosyal güvenlik koruması alanlarında ev işçilerinin **etkin koruma kapsamından** (haklarına ve korumalarına etkin biçimde erişebilmeleri anlamına gelir) ne ölçüde yararlanabildiklerine ilişkin istatistikler sunulmaktadır. İş sağlığı ve güvenliği (İSG) risklerine, şiddet ve tacize maruz kalma sorunları da ele alınmaktadır. Daha da önemlisi, rapor aynı zamanda yürürlükteki kanun ve politikaların yeterince uygulanmamasından dolayı **kapsama alınmamış olan** veya uygulama sorununun çözümlenmesinden önce kapatılması gereken hukuki düzenleme açıkları bulunan ev işçilerinin payına ilişkin bir ölçüm de sağlamaktadır. Raporunda COVID-19'un iş ve gelir kaybı bakımından etkilerine yönelik istatistikler de sunulmaktadır. Son olarak, ülkelerin hukuki düzenleme ve uygulama açıklarını kapatma biçimlerine ilişkin örnekler de dahil olmak üzere, insana yakışır işin ev işçileri bakımından gerçekleşmesi için rehberlik sağlamaktadır.

Ev işçiliği nedir?

189 sayılı Sözleşme'ye göre ev işçiliği, istihdam sözleşmesi kapsamında ve meslek olarak, hane içinde veya hanehalkı için yapılan işlerdir. Ev işçileri genellikle temizlik, yemek pişirme, çocuk, yaşlı veya engelli bakımının yanı sıra bahçıvanlık, şoförlük ve özel hanelerin güvenliğini üstlenirken, bu görevler ülkeler arasında ve zaman içinde değişiklik göstermektedir. Görevlerdeki bu çeşitlilik göz önüne alındığında, ev işçiliğinin tanımlayıcı özelliğinin işyeri, yani hane olduğu belirlenmiştir.

Bu Rapor'da sunulan tahminler, 189 sayılı Sözleşme'de tanımlandığı biçimde, tüm ev işçilerinin durumunu daha doğru ve kapsamlı biçimde yansıtmak için yeni bir girişimi temsil etmektedir. Tahminler, 189 sayılı Sözleşme'de belirtilen tanıma daha yakından uyum sağlaması için kabul edilen 20. Uluslararası Çalışma İstatistikçileri Konferansı'nda (UÇİK) kabul edilen tanımda belirlenen "ev işçileri"ni kapsamaktadır. Dolayısıyla, söz konusu tahminler, hane(ler) tarafından doğrudan istihdam edilen yatılı ve yatılı olmayan ev işçilerini, bir hizmet sağlayıcı aracılığıyla veya hizmet sağlayıcı

tarafından istihdam edilen ev işçilerini ve doğrudan ve dolaylı bakım hizmetleri sağlayan ev işçilerini yansıtmaktadır. Tahminlere 15 yaşın altındaki ev işçileri dahil değildir.

Ev işçilerinin sayısı nedir? Nerelerde çalışırlar ve özellikleri nelerdir?

Dünya genelinde 15 yaş ve üzerinde 75,6 milyon ev işçisi bulunmaktadır.¹ Sayı bakımından dünyada en çok ev işçisi istihdam eden işverenler Asya-Pasifik'te (tüm ev işçilerinin %50'si) ve Amerika Kıtaları'nda (tüm ev işçilerinin %23'ü) yer almaktadır. Buna karşılık, Avrupa ve Orta Asya tüm ev işçileri içinde en küçük payı istihdam etmektedir.

Ev işçiliği önemli bir istihdam kaynağı olup dünya genelindeki toplam istihdamın %2,3'ünü temsil etmektedir. Sadece çalışanlara bakıldığında, bu rakam neredeyse iki katına çıkarak %4,5 düzeyine ulaşmaktadır. Ev işçiliğinin bir istihdam kaynağı olarak ağırlığı dünya genelinde farklılık göstermektedir. Ev işçiliğinde çalışanların en büyük payı Arap Ülkeleri'nde (%14,8) bulunurken bunu Latin Amerika ve Karayipler (%8,4), Afrika (%7,3) ve Asya-Pasifik (%4,6) takip etmektedir. Buna karşılık, Avrupa ve Orta Asya'da ev işçileri, toplam çalışanların sadece %1'ine denk gelmektedir.

Dünya genelinde kadınlar, sektörün büyük çoğunluğunu (%76,2) oluşturmakta, toplam kadın istihdamının %4,5'ini veya kadın çalışanların %8,8'ini temsil etmektedir. Ev işçileri Arap Ülkeleri'nde kadın istihdamının üçte birini, Latin Amerika ve Karayipler'de ise %11,3'ü temsil etmektedir. Çalışanların yüzdesi olarak ifade edildiğinde, bu rakamlar sırasıyla %34,6 ve %17,8 olmaktadır. Buna karşılık, Avrupa ve Orta Asya'da ev işçileri kadın istihdamının yalnızca %1,6'sına karşılık gelmektedir.

Erkekler sektörün yaklaşık dörtte birini oluşturmaktadır, ancak ev işçiliği toplam erkek istihdamının yalnızca %0,9'unu temsil etmektedir. Erkek ev işçilerinin büyük çoğunluğu Arap Ülkeleri'nde (%23,2) bulunmakta, bunu Güney Asya (%21,8), Doğu Asya (%19,1) ve Sahraaltı Afrika (%14,2) takip etmektedir. Arap Ülkeleri'ndeki ev işçiliğinde erkekler genellikle kadınlardan sayıca daha fazla yer almaktadır (%63,4) ve Güney Asya'da neredeyse eşit paya sahiptir (%42,6).

Ev işçileri üst-orta gelirli ülkelerde aşırı temsil edilmektedir: Tüm ev işçilerinin yarısından fazlası (%53,1) üst-orta gelirli ülkelerde bulunmakta, bu oran tüm çalışanların %46,8'ine denk gelmektedir. Üst-orta gelirli ülkelerdeki ev işçilerinin aşırı temsili, ev işçilerinin bu grupta yüksek paya sahip olmasından ve Arjantin gibi en yüksek Gini katsayısına sahip ülkelerin bazılarının da bu grupta olmasından kaynaklanmaktadır.²

Demografik değişiklikler, nüfusun yaşlanması ve artan uzun süreli bakım ihtiyaçları ışığında ev işçiliğine olan talebin artması beklenmektedir. Hizmet sağlayıcıların bu alanda rolü genişlemektedir. Sektördeki dijital işgücü platformlarının sayısı 2010'da 28 iken 2020'de 224'e yükselerek sekiz kat artmıştır. Ülkeler içinde ve ülkeler arasında devam eden gelir eşitsizliğinin yanı sıra eğitim ve bakım hizmetlerine erişimin de eşit olmamasından dolayı, ev işçiliği yapan işgücünün devam etmesi beklenmektedir. Doğrudan ve dolaylı bakım hizmetleri için temel ve büyüyen hanehalkı ihtiyaçlarını karşılayan iş-yoğun bir sektör olarak, ev işçiliği sektörü COVID-19 sonrası toparlanma döneminde bir istihdam kaynağı olabilir.

¹ ILO'nun ev işçisi sayısına ilişkin yeni küresel tahminleri 155 ülkeyi kapsamaktadır ve öncelikli olarak, ikincil resmi kaynaklardan (10 ülkede) elde edilen verilerle tamamlanan, ulusal işgücü ve hanehalkı anketi mikro veri setlerinde ev işçilerini belirlemek için tasarlanmış sistematik bir yaklaşıma dayanmaktadır.

² Ancak bu sonuçların muhtemelen düşük gelirli ülkelerdeki ev işçilerinin sayısının büyük ölçüde eksik tahmin edilmesinden etkilendiğini belirtmek önemlidir.

Günümüzde kaç ev işçisi yasal olarak koruma kapsamındadır ve 2010'dan bu yana sayıları arttı mı?

Kapsam

Hükümetler, işveren ve işçi örgütlerinin on yıllık çabalarının ardından bugün daha fazla kanun ve politika ev işçilerini kapsamına almaktadır. 2010'dan bu yana kanun ve politikaların ev işçilerini kapsayacak biçimde genişletilmesi sayesinde iş kanun ve düzenlemelerinin tamamıyla dışında kalan ev işçilerinin sayısında %16,3 düzeyinde düşüş yaşanmıştır. İncelenen ülkelerde tamamıyla koruma kapsamı dışında kalan ev işçilerinin oranı yalnızca %8,3 olup çoğu Arap Ülkeleri ve Asya-Pasifik'te bulunmaktadır. Hem genel iş kanunu hem de özel iş kanunları veya alt düzenlemeler yoluyla ev işçilerini kapsam altına alınmasına yönelik artan bir eğilim söz konusudur.

Çalışma süresi

2010 yılından bu yana, yasal olarak aşağıdaki haklara sahip ev işçilerinin sayısında artış olmuştur: (a) Diğer işçilere eşit veya daha elverişli biçimde haftalık çalışma saati sınırı (7,2 yüzdeler puan); (b) en az diğer işçilerle aynı uzunlukta haftalık dinlenme hakkı (21,0 yüzdeler puan); ve (c) diğer işçilerle aynı uzunlukta veya daha uzun yıllık izin süresi 12,6 yüzdeler puan). Çalışma süresine ilişkin kanunlar yürürlüğe konulurken, incelenen ülkelerin büyük çoğunluğu genel olarak tüm işçilerin sahip olduğu haklara eşit haklarla ev işçilerini kapsam altına almaktadır. Sonuç olarak, 2020 yılı itibarıyla tüm ev işçilerinin %48,9'u en az diğer işçilerle eşit haftalık dinlenme hakkına, %34,8'i diğer işçilerle aynı biçimde haftalık çalışma saati sınırlamasına ve %42,9'u yıllık ücret izin süresi konusunda eşit haklara sahiptir.

Ancak yine de bu konuda önemli ölçüde hukuki düzenleme açıkları bulunmaktadır. Ülkelerin yaklaşık %28'i haftalık çalışma saatinde hiçbir kısıtlama uygulamazken, %14'ü yasal haftalık dinlenme hakkı, %11'i ise yasal yıllık ücretli izin hakkı tanımamaktadır.

Asgari ücret ve aynı ödeme

2010 yılından bu yana, ev işçilerinin genel olarak diğer işçilerin yararlandığı asgari ücrete eşit asgari ücret sağlanması veya ev işçileri için aynı ödemenin sınırlandırılması konusunda çok az ilerleme kaydedilmiştir. Diğer işçilerle eşit asgari ücret hakkına sahip (2,9 yüzdeler puan artış) ve asgari ücretlerini tamamen nakit olarak alma hakkına sahip (7,2 yüzdeler puan artış) ev işçilerinin sayısında küçük bir artış olmuştur. Ücretlerle ilgili kanunlar kabul edilirken, incelenen ülkelerin büyük çoğunluğu (%64,8) ev işçilerine en azından diğer işçilere eşit yasal asgari ücret sağlamaktadır. Ev işçilerinin asgari ücret hakkına sahip olduğu ülkelerin yaklaşık yarısı asgari ücretin yalnızca nakit olarak ödenmesini zorunlu kılmaktadır. Sonuç olarak, ev işçilerinin %35'i en azından diğer işçilere eşit asgari ücret hakkına ve %29'u ise bu asgari ücreti nakit olarak alma hakkına sahiptir.

Bu alandaki iyileştirmeler diğer alanlara göre daha sınırlı kalmıştır. İncelenen ülkelerin üçte birinde, ev işçileri ya asgari ücret bakımından eşit haklardan yararlanamamakta (%9,3) ya da asgari ücret kapsamından hiçbir şekilde yararlanamamaktadır (%22,2). Yasal olarak asgari ücret hakkına sahip olmayan yaklaşık 41 milyon ev işçisi bulunmaktadır.

Sosyal güvenlik (annelik izni ve nakit yardımlar dahil)

2020 yılında dünya genelinde tüm ev işçilerinin hemen hemen yarısı yasal olarak en az bir sosyal güvenlik kolu kapsamındadır. Sosyal güvenlik kapsamının düzeyleri ilgili kola göre değişkenlik göstermektedir. Ev işçileri için kanunla sağlanan en yaygın sosyal güvenlik kolu emeklilik kapsamıdır (incelenen ülkelerin %50'sinde sağlanmıştır). En az yaygın olan kol ise işsizlik yardımları olup ülkelerin %25'i tarafından sağlanmaktadır. Ülkeler arasında diğer işçilere sağlanana eşit veya daha elverişli koşullarda annelik izni hakkı (%74,1) ve annelik nakit yardımı (%68,5) sağlama konusunda güçlü bir eğilim bulunmaktadır. 2010 yılından bu yana yapılan annelik ile ilgili iyileştirmeler daha az öneme sahiptir. Ancak, birçok ülkedeki yasal reformlar sayesinde, en azından diğer işçilere eşit biçimde annelik izni hakkına (4,7 yüzdeler puan) ve annelik nakit yardımına sahip (3,6 yüzdeler puan) kadın ev işçilerinin sayısında bir artış olmuştur.

Bununla birlikte, diğer sosyal güvenlik kollarında hala önemli açıklar bulunmaktadır. Ev işçilerinin yalnızca %6'sı tüm sosyal güvenlik kolları kapsamındadır, %46,5'i annelik izni hakkına sahip değilken %47,6'sı ise hiçbir annelik nakit yardımı hakkına sahip değildir.

Bölgesel düzeyde yasal koruma kapsamında olanların oranı nedir?

Yasal koruma kapsamının genişletilmesine ilişkin bölgesel eşitsizlikler devam etmektedir. Arap Ülkeleri ile Asya-Pasifik'te, çoğu ev işçisi iş hukuku kapsamının dışında kalmaktadır. Çalışma süresi, ücretler ve annelik korumasına ilişkin hükümlerde, ev işçileri ya kapsam dışı bırakılmakta veya genel olarak diğer işçilere kıyasla daha az elverişli koşullar altında kapsama alınmaktadır. Buna karşılık, Amerika Kıtaları, Avrupa ve Orta Asya'daki ev işçilerinin çoğu genel olarak diğer işçilere sağlanandan daha az elverişli koşullarda olmamak üzere neredeyse tamamen kapsama alınmaktadır.

Ev işçilerinin gerçek çalışma koşulları nelerdir?

Yasal koruma kapsamında ilerleme kaydedilmiş olmasına rağmen bu yasal haklar çoğu ev işçisi için henüz gerçekleşmemiştir. Çalışma süresi, ücretler ve sosyal güvenlik konularında hala önemli ölçüde insana yakışır iş açıkları devam etmektedir. Beş ev işçisinden yalnızca biri istihdama ilişkin etkin sosyal güvenlik kapsamından yararlanmaktadır. Ev işçilerinin normal haftalık saatler aralığında çalışma oranı daha düşük olup akranlarına kıyasla çok kısa veya çok uzun saatler çalışmaktadır. "Normal" olarak düşünülen çalışma saatlerinin haricinde çalışmanın, tüm ücretli çalışanlar arasından en az kazançta sahip olan ev işçilerinin ücretleri ve sosyal güvenlik yardımları üzerinde etkileri bulunmaktadır. Dünya genelinde bu işçiler diğer çalışanların aylık ortalama ücretlerinin %56,4'ünü kazanmaktadır. Yatılı ev işçileri ve göçmen ev işçileri kötü çalışma koşullarına karşı özellikle kırılgan olabilmektedir. Ev işçileri sıklıkla kimyasal, ergonomik, fiziksel, psiko-sosyal ve biyolojik tehlikelere maruz kalmaktadır şiddet ve tacize karşı özellikle kırılgandır.

Kaç ev işçisi kayıt dışı çalışmaktadır ve bu işçiler daha mı kırılgan durumdadır?

Sektördeki yüksek kayıt dışı istihdam oranı (%81,2) ev işçilerinin kırılganlığının arttığına işaret etmektedir. Yaklaşık 61,4 milyon ev işçisi kayıt dışı çalışmakta sosyal veya işgücü korumalarına etkin erişimleri bulunmamaktadır. Ev işçileri arasındaki kayıt dışı istihdamın payı diğer çalışanlara göre iki kattır (%39,7) ve istihdam durumlarından bağımsız olarak ev işçisi olmayan çalışanlar arasındaki toplam kayıt dışı istihdam payından önemli derecede yüksektir (%60,1). Kayıt dışı istihdam edilen ev işçileri en kötü çalışma koşullarından bazıları ile karşılaşmaktadır. Kayıtlı çalışanların aylık ücretlerinin yaklaşık olarak %37,6'sını kazanmaktadır.

COVID-19 küresel salgınının ev işçiliği üzerindeki etkileri nelerdir?

Ev işçileri devam eden COVID-19 küresel salgınının sonuçlarından en çok etkilenenler arasındadır. Diğer çalışanlara kıyasla, daha fazla sayıda ev işçisi işini kaybetmiş veya çalışma saatlerinde dramatik bir azalma ve bunun sonucunda daha düşük ücretlerle karşılaşmaktadır. 2019'un son çeyreğine kıyasla, 2020 yılının ikinci çeyreğindeki ev işçilerinin sayısı kapsam dahilindeki çoğu Avrupa ülkesinde %5-20, Latin Amerika ve Karayipler'de yaklaşık %50 ve Peru'da ise %70 oranında azalmıştır. Bugüne kadar, kayıt dışı istihdam edilen ev işçileri arasındaki iş kayıpları, kayıtlı istihdamdaki ev işçilerinden daha yüksek olmuştur ve sistematik olarak diğer çalışanlardan daha yüksektir. Yatılı göçmen ev işçileri özellikle aşırı senaryolarla karşılaşmaktadır. Genellikle kırılğan olan müşteriler için temel hizmetler sağlamasına rağmen, ev işçileri çoğunlukla kişisel koruyucu ekipmana (KKE) yeterli erişime sahip değildir. Kayıt dışı ev işçileri COVID-19 küresel salgınıyla mücadele önlemleri bağlamında kabul edilen gelir desteğine veya diğer acil önlemlere erişim olasılığı en az olan gruptur.

İnsana yakışır iş açığının ne kadarı hukuki düzenleme açıklarından, ne kadarı uygulamadaki açıklardan kaynaklanmaktadır?

Kayıt dışılık bu Rapor'da, haklara ve korumaya etkin erişimin ana göstergesi olarak kullanılmaktadır. Kayıt dışılığın üç kaynağı vardır: İş ve sosyal güvenlik kanunlarından dışlanma, iş ve sosyal güvenlik kanunlarına uyum ve uygulama eksikliği, yetersiz yasal koruma düzeyleri. Kayıt dışılığın ilk iki kaynağını kullanan rapor kayıt dışılığın ne ölçüde yalnızca uygulama açıklarından veya uygulama açıklarının kapatılmasından önce giderilmesi gereken hukuki düzenleme açıklarından kaynaklandığını ölçmektedir.

Kayıt dışı olarak istihdam edilen 61,4 milyon ev işçisi arasında, %66'sının kayıt altına alınmasına yönelik ilk adımda, emeklilik planları ve diğer sosyal güvenlik kolları kapsamına ve ayrıca yeterli hak ve korumayı güvence altına alan her türlü iş kanunu kapsamına dâhil edilmeleri gerekmektedir. Geri kalan %34 oranındaki kayıt dışı ev işçisi ise, kanunların kapsamındadır ancak bu kanunlar uygulanmadığı için kayıt dışı istihdamda kalmaktadır.

Gelecekte izlenecek yol: Hukuki düzenleme ve uygulama açıklarının kapatılması

Aşağıda belirtilen konular ülkeler tarafından kullanılan uygulamalara dayalı olarak hukuki düzenleme ve uygulama açıklarının kapatılmasına yönelik rehberlik sağlamaktadır. Bu konular politika alanına göre düzenlenirken, önlemlerin 189 sayılı Sözleşme'de yer alan tüm alanlarda ev işçilerinin tutarlı ve kapsamlı biçimde korunmasına yönelik önlemlerin alınması önemlidir.

Ev işçilerinin yasal olarak tanınması

Hem genel iş kanunu yoluyla hem de özel iş kanunları veya alt düzenlemeler yoluyla ev işçilerinin kapsama alınmasına ilişkin artan bir eğilim bulunmaktadır. Benimsenen yaklaşıma bakılmaksızın, sosyal diyalog özellikle hem işveren hem de işçi örgütlerinin ve ayrıca varsa ev işçileri ile işverenlerinin örgütlerinin katılımını içerdiğinde bu tanınırlığın sağlanmasına ve koruma düzeylerinin yeterli olmasının sağlanmasına çalışmaktadır.

Çalışma süresi

Çalışma süresine ilişkin kanunlar ev işçiliğinde çeşitli çalışma düzenlemelerini hesaba katarak geçerli asgari ücretle uyum içinde oluşturulmalıdır. Özellikle yatılı ev işçileri her zaman yatılı olmayan akranları ile eşit haklara sahip olmamakla birlikte daha uzun saatler çalışma eğiliminde olup ücretlerinin bir kısmını aynı olarak alma olasılıkları daha yüksektir. Dolayısıyla hukuki düzenleme açıkların kapatılmasına yönelik çabalar günlük dinlenme süreleri oluşturularak, fazla mesai ve telafi edici dinlenme süreleri düzenlenerek ve aynı ödeme kısıtlanarak yatılı ev işçilerinin aşırı çalışma saatlerini hedef almaktadır. Dinlenme hakkı, ev işçilerinin dinlenme sürelerini diledikleri gibi kullanmakta özgür olmaları ve bu süre boyunca haneden ayrılma hakkı sağlanarak düzenlenmelidir. Toplumsal farkındalık kampanyaları ve çalışma süresi düzenlemelerinin izlenmesi ve uygulanmasını kolaylaştıracak araçlar ile yeterli düzeyde düzenleme tamamlanmalıdır. Bu bakımdan, zaman çizelgeleri, çalışma planları ve ücret pusulaları ev işçileri ve işverenlerine çalışma planları, çalışılan süre ve ödenen ücretler üzerinde anlaşmaya varmalarına yardımcı olmaktadır. Ayrıca, kanunlara uyulmasını sağlayan bir yazılı kayıt da sunmaktadır.

Asgari ücret ve aynı ödeme

Hukuki düzenleme açıklarını kapatmak için hükümetler sektörün özgünlüklerini hesaba katan uygun bir asgari ücret düzeyi belirlemek için sosyal ortaklarla ilişki kurmaya teşvik edilmektedir. Bu amaçla, yalnızca ev işçileri değil aynı zamanda işveren hanehalklarına, gelir gruplarına göre dağılımlarına, ev işçiliği için harcanan gelirin yüzdesine ve ödeme kapasitelerine yönelik veriye ihtiyaç duyulmaktadır. Karşılabilirliği sağlamak ve istihdam üzerindeki potansiyel olumsuz etkilerden kaçınmak için bazı ülkeler asgari ücret kapsamının genişletilmesine yönelik kademeli bir yaklaşım benimsemeyi tercih etmiştir. Az ancak giderek artan sayıda ülkede, bu tür ücretler toplu pazarlık yoluyla belirlenmekte ve sektörel uyarlanmış ücretlerin elde edilmesinde önemli bir taahhüt göstermektedir. Bununla birlikte, iyi tasarlanmış bir asgari ücret politikası uyumu teşvik edebilirken bunu sağlamak için nadiren yeterli olmaktadır. Geçerli ücretlere yönelik toplumsal farkındalığı artırmak için çaba gösterilmelidir. Simülasyonların da gösterdiği gibi, ev işçileri arasında asgari ücrete tam uyumun sağlanması genel ücret eşitsizliğinin azalmasına katkıda bulunacak, hanehalkı eşitsizliğinin azaltılmasında gözle görülür bir etki yaratacak ve hem ev işçilerinin hanehalklarında hem de genel olarak görece yoksulluğu azaltacaktır.

Sosyal güvenlik (annelik izni ve nakit yardımlar dâhil)

Sosyal güvenlik kanunlarının kapsamının ev işçilerini de kapsayacak biçimde genişletilmesi gerekmektedir. Tanınan hakların da en azından genel olarak çalışanların yararlandığı haklara eşit olacak biçimde yeterli olması gerekmekte ve belirli uygunluk kriterleri yoluyla garantili erişim imkanı sunmalıdır. Hükümetler idari engelleri kaldırmalı, birden fazla işveren ile kayıt altına alınmayı kolaylaştırmalı, kayıt altına alma ve katkı prosedürlerini (dijital teknolojinin kullanılması dâhil) basitleştirmeli ve yardımlara erişimi kolaylaştırmalıdır. Katkıya dayalı oranlar hanehalkı işverenlerinin kapasitesine ve benzer biçimde ev işçisinin kapasitesine uyarlanmalı ve aynı zamanda ev işçilerinin yararlandığı yardımların genel olarak işçilerin yararlandıklarından daha az elverişli olmaması sağlanmalıdır. Hükümet sübvansiyonları bu konuda önemli bir mekanizmadır. Teftiş kurulları, işveren ve işçi örgütleri ve halka yönelik kampanyalar yoluyla farkındalığın artırılması uyumun artırılmasına yardımcı olmaktadır. Davranışsal içgörüler de ev işçilerinin işverenleri olarak hanehalklarının davranışlarını ve kendi başına ev işçilerinin davranışlarını dikkate alan sistemlerin tasarımında yardımcı olabilir. Son olarak, iş müfettişlerinin ev işçilerinin işyeri olarak işveren hanesine erişim imkanının sağlanacağı koşulların oluşturulması da dahil olmak üzere, teftiş mekanizmalarının sektördeki uyumu teşvik edecek biçimde uyarlanması gerekmektedir.

İş sağlığı ve güvenliği

Hükümetler, ev işçilerini ya İSG kanunları kapsamına dâhil ederek ya da sektöre özel düzenlemeler yürürlüğe koyarak ev işçilerinin İSG kanunları kapsamına alınmasını sağlamalıdır. Bu tür kanunlar hanehalklarına veya diğer işverenlere ev işçilerini İSG risklerinden haberdar etme zorunluluğu getirebilir ve onlara KKE sağlayıp kamu makamları, işverenler ve işçiler tarafından uygulanmak üzere riskler ve önleme tedbirlerine yönelik rehber sağlayabilir. Bu kanunların uygulanması, iş müfettişlerine işveren hanelere erişim imkanı ve farkındalık oluşturma ve teftiş yapma kapasitesinin geliştirilmesi imkanı tanındığı koşulların sağlanması ile gerçekleşebilir. Bu tür önlemleri desteklemek için, İSG araştırmaları risklerin özelliği ve görölme sıklığının haritalanmasına ve etkin bir politika oluşturmaya yardımcı olabilir.

Şiddet ve taciz

Toplumun örüntülerine derinden gömölü olan sistematik bir olgu olarak, ev işçilerine yönelik şiddet ve taciz hem yasal hem de sosyal olarak kabul edilemez olmalıdır. Ev işçileri iş, sosyal güvenlik ve İSG kanunlarının yanı sıra eşitlik ve ayrımcılığı önleme kanunları kapsamında olmalıdır. Bu kanunların ev işçilerinin çalışma yaşamlarında maruz kaldıkları şiddet ve tacizin tüm biçimlerini kapsmalıdır. Yürürlükteki kanunların uygulanması aşağıdaki yollarla adaletin sağlanmasını içermektedir: (a) Kurumların dava etme kapasitesinin güçlendirilmesi; (b) ev işçilerine şikayette bulunmaları için imkanlar ve onları misillemelerden korumak için önlemlerin sağlanması; (c) insan hakları ve diğer kuruluşların şiddet ve taciz vakalarını ihbar etmesine izin verilmesi; (d) muhbirlerin korunması. İş müfettişlerini, hakimleri ve diğer paydaşları şiddet ve tacizi ele almada görevli/yetkili kılmak suretiyle kanunların uygulanmasına yönelik kapasite geliştirmek de ev işçileri için adaleti sağlamanın bir diğer önemli unsurudur. Şiddetin ve tacizin normalleştirilmemesi için kampanyalar, rehberler, bilgi materyali ve yardım hatları aracılığıyla toplumsal farkındalık oluşturmak gerekmektedir.

Ev işçileri için insana yakışır işi gerçek kılmanın yolu olarak kayıt altına alma

Kayıt altına alma, insana yakışır çalışma ve yaşam koşullarının sağlanmasının bir yolu ve gerekli koşuldur. Kayıt altına alma politikalarının kabul edilmesinde, ILO'nun 2015 tarihli ve 204 sayılı Kayıtlı Ekonomiye Geçiş Tavsiye Kararı ve kayıt dışılığın birden fazla etkenini hedef alırken aynı zamanda üye devletleri kayıtlı ekonomiye geçişi kolaylaştırmak için tutarlı ve kapsamlı stratejiler benimsemeye davet etmektedir.

Hükümetler vergi indirimleri veya sübvansiyonlar gibi mali teşvikler yoluyla kayıtlı istihdamın mali ve işlem maliyetlerini azaltmak, kayıt altına alınma prosedürlerini basitleştirmek ve dijital teknolojiler yoluyla olanlar da dâhil olmak üzere sosyal güvenliğe katkı sağlamak için çalışmıştır. Ayrıca, ilgili kamu makamları tarafından uygulanan cezalandırıcı önlemler de dâhil olmak üzere, uyumsuzluğun maliyetini artırmaya çalışmışlardır. Farkındalık oluşturma kampanyaları dünyanın her yerindeki ülkelerde genellikle hem kamu makamları hem de, varsa ev işçilerinin ve işverenlerinin örgütleri dâhil, işveren ve işçi örgütleri tarafından yürütölmektedir. Beceri eğitimleri ve profesyonelleşme, özellikle eğitim kurumlarının aynı zamanda hanehalkı işverenleri için bir işe alım noktası olarak hareket ettiği ve bu esnada iş kanunları uyarınca bir sözleşme imzalattığı durumlarda kayıtlı istihdamı da teşvik edebilir. Kurumlar hesap verebilirlik, etkinlik ve şeffaflıklarını artırmalı ve yeterli düzeyde fayda sağlamalıdır. Bu konu, kurumların adil olduğu algısının güçlendirilmesi ve kayıt altına alınmaya istekliliğin artırılması ve aynı zamanda sürdürülebilir bir kayıt altına alma süreci temelini oluşturulması için önemli bir koşuldur.

İşveren ve işçi örgütleri ile varsa ev işçilerinin ve işverenlerinin örgütleri aşağıdakileri sağlayarak ev işçiliğinin kayıt altına alınmasında önemli bir rol oynamışlardır: (a) Üyelerine hizmet sağlanması; (b)

hakların ve korumaların kapsamının genişletilmesi için sosyal diyaloga girilmesi; (c) mali teşviklerin ve sübvansiyonların savunulması; (d) profesyonelleşmek ve ev işçiliği sektörü için sosyal güvenlik yardımları sağlamak için ikili kurumların oluşturulması; ve (e) uyumun teşvik edilmesine yardım edilmesi.

Söz hakkı ve temsil

Ev işçilerinin ve işverenlerinin örgütlerinin varlığı, örgütlenme özgürlüğünün önündeki engeller kaldırılarak kolaylaştırılmalıdır. Derin liderlik eğitimleri ev işçilerin temsil yetkisine sahip kendi örgütlerini kurmalarına ve üyelik oluşturup bunu sürdürmelerine yardımcı olmuştur. İşçi örgütleri de ev işçisi liderlerine sektörlerini sosyal diyalogda temsil edebilmeleri için eğitim, öneri ve politik destek sağlayarak ev işçilerinin örgütlerinin desteklenmesinde önemli bir rol oynamıştır.

Ev işçilerinin ve işverenlerinin örgütlerinin varlığı, toplu pazarlık için bir ön koşul olup aynı zamanda toplu pazarlığın ötesinde başarılı bir sosyal diyalog kurulmasına katkıda bulunmuştur. Bu örgütler, işverenlerin ve işçilerin çıkarları arasında bir bağlantı kurma aracı olarak ev işçiliğine yönelik artan kamu yatırımı için ortak savunuculuğu kolaylaştırmıştır.

Ev işçileri için insana yakışır işin gerçek olacağı gelecek, ev işçilerinin ve işverenlerinin örgütleri ve adanmış politika yapıcılar tarafından hâlihazırda kaydedilmiş ilerlemenin oluşturduğu bilgilere dayanarak kurulmalıdır. Sosyal diyalog, ev işçileri için insana yakışır iş açıklarının ele alınmasında çok önemli bir araçtır.

Giriş

2011 yılında, Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) ev işçiliğine özgü ilk uluslararası hukuki belge olan 2011 tarihli ve 189 sayılı Ev İşçileri Sözleşmesi'ni kabul etmiştir. Sözleşme, Başlangıç bölümünde, ev işçilerinin küresel ekonomiye katkılarında ve ev işçiliğinin sürekli biçimde değersizleştirilmesinden söz etmektedir. Ev işçilerinin en ötekileştirilmiş işçilerden oldukları düşünüldüğünde, Sözleşme sektörün özgünlüklerini dikkate alırken diğer tüm işçiler gibi ev işçilerinin de insana yakışır işlerden yararlanmalarını sağlama amacı belirlemiştir. O zamandan bu yana, ev işçilerinin insana yakışır işlere ulaşmasında oldukça fazla ilerleme kaydedilmiştir ancak bu sektördeki çok fazla sayıda işçi için insana yakışır iş henüz gerçekleşmemiştir.

189 sayılı Sözleşme'nin kabul edilmesinden kısa bir süre sonra, ILO, ev işçilerinin sayısına ilişkin küresel anlamda ilk tahmini içeren *Dünyada Ev İşçileri* (ILO 2013a) raporunu yayınlamıştır. Raporla aynı zamanda çalışma süresi, ücretler ve annelik korumasını düzenleyen temel iş ve sosyal güvenlik kanunları kapasite giren ev işçilerinin yüzdesine ilişkin bir tahmin ve bölgesel tahminler de sunmuştur.

Bu Rapor, Sözleşme'nin kabul edilmesinden on yıl sonra bugün ev işçilerinin durumuna ilişkin genel bir bakış sunmaktadır. Yeni bir istatistiksel yaklaşım kullanan bu Rapor'da Kısım I (Bölüm 1 ve 2), 189 sayılı Sözleşme'de tanımlandığı biçimde, ev işçilerinin sayılarına ilişkin yeni küresel ve bölgesel tahminler sunmaktadır. *Dünyada Ev İşçileri* raporu temel alınarak, Kısım II (Bölüm 3 ila 6) ev işçilerinin **yasal koruma kapsamından** (temel iş ve sosyal güvenlik kanunlarına dahil edilmeleri) ne ölçüde yararlandığını gözden geçirmekte ve çalışma süresi, ücretler, annelik izni ve nakit yardımlar bakımından Sözleşme'nin kabul edilmesinden bu yana kaydedilen ilerlemeyi değerlendirmektedir. Rapor ayrıca daha geniş anlamda sosyal güvenlik bakımından yasal koruma kapsamının boyutuna ilişkin yeni verileri de içermektedir.

Veriler, yasal koruma kapsamında önemli ilerleme kaydedildiğini göstermesine rağmen uygulamada önemli açıklar ve insana yakışır iş açıkları devam etmektedir. Kısım III (Bölüm 7 ila 11) ev işçilerinin çalışma süresi, ücretler ve sosyal güvenlik koruması alanlarında **etkin koruma kapsamından** (haklarına ve korumalarına etkin biçimde erişebilmeleri anlamına gelir) ne ölçüde yararlandıklarına ilişkin yeni tahminler sunmaktadır. İş sağlığı ve güvenliği ile işyerinde şiddet ve taciz bakımından ev işçilerinin durumuna ilişkin göstergeler de ele alınmaktadır. Ev işçiliğinde kayıt dışılığın kapsamına ilişkin yeni bir tahmin daha sunulmakta ve insana yakışır iş açıkları üzerindeki sonuçlarını göstermektedir. Daha da önemlisi, yürürlükteki kanun ve politikaların yeterince uygulanmamasından dolayı kayıt dışında olan veya uygulama sorununun çözümlenmesinden önce kapatılması gereken hukuki düzenleme açıkları bulunan ev işçilerinin payına ilişkin bir ölçüm de sağlamaktadır.

Kısım III'te sunulan sonuçlar, ev işçileri için insana yakışır işi gerçek kılma yolundaki bazı zorlukların üzerinde durmaktadır. Her zorluk için, kapsam dâhilindeki politika alanlarının her birindeki hukuki düzenleme ve uygulama açıklarının kapatılmasına yönelik iyi uygulamalar sunulmaktadır. Ev işçileri için insana yakışır işi gerçek kılma hedefine ulaşılmasında söz hakkı, temsil ve sosyal diyalogun önemli rolü Kısım III'ün her bölümünde önemli bir temadır ve Bölüm 10'da da üzerinde durulmaktadır. Bölüm 11, küresel salgının etkilerinin genel olarak ev işçileri özellikle de kayıt dışı ev işçileri arasındaki istihdamı ve çalışma koşullarını ne ölçüde etkilediğini göstermek için COVID-19 küresel salgının etkilerine yönelik yeni veriler sunmaktadır.